

CẢI CÁCH THỂ CHẾ DÂN CHỦ Ở LB NGA

Phan Anh Dũng

Viện Nghiên cứu Châu Âu

1. Đặc điểm thời đại và nước Nga

Thời đại ngày nay đang bắt đầu giai đoạn chuyển hoá từ xã hội công nghiệp phát triển sang xã hội hậu công nghiệp, xã hội thông tin, dựa trên nguyên tắc thông tin mở. Nền kinh tế của các nước phát triển đang chuyển dần từ nền sản xuất hàng hóa có hàm lượng tư bản cao, sang nền sản xuất hàng hoá có hàm lượng chất xám cao. Trong nền kinh tế chất xám, tất cả các phát minh trong phòng thí nghiệm đều nhanh chóng được đưa vào ứng dụng trong sản xuất hàng hoá. Nhìn vào địa hạt của nền kinh tế chất xám cho thấy tỷ lệ thu hồi vốn đầu tư rất cao, lợi nhuận từ chỗ được sinh ra trực tiếp từ đầu tư tư bản nay được sinh ra gián tiếp thông qua đầu tư chất xám. Nói cách khác, thay vì tư bản, chất xám trong sản xuất hàng hoá- sản phẩm của nền kinh tế tư bản hiện đại- luôn chiếm tỷ trọng tuyệt đối trong giá trị hàng hoá và tổng giá trị hàng hoá chất xám trên tổng thu nhập quốc nội (GDP) luôn chiếm tỷ trọng tuyệt đối. Thành quả của cuộc cách mạng tin học này cùng với sự sụp đổ của hệ thống XHCN ở Liên Xô và Đông Âu đầu những năm 90 của thế kỷ XX đã thúc đẩy xu thế toàn cầu hoá.

Toàn cầu hoá, đó là sự tiến hoá dẫn đến trạng thái hợp nhất trên nền tảng của những đa dạng về văn hoá, tôn giáo, dân tộc. Sự chuyên môn hoá và phân công lao động ngày càng sâu đến từng khâu nhỏ nhất của quá trình tái sản xuất. Quá trình này đã, đang và sẽ làm biến đổi sâu sắc toàn bộ cấu trúc hạ tầng cũng như các lĩnh vực thuộc kiến trúc thượng tầng của mỗi quốc gia. Nước Nga ngay nay đang đứng trước một nhiệm vụ phức tạp: Phải hoà nhập vào thị trường thế giới, vào sự phân công lao động quốc tế, trước mắt là ra nhập WTO. Nga không thể hoàn thành nhiệm vụ này nếu không cải cách thể chế chính trị của mình, xây dựng nhà nước Nga thành một nhà nước pháp quyền, dân chủ, đa nguyên, chuyển hoá xã hội Nga thành xã hội mở.

Trong phần mở đầu Thông điệp Liên bang ngày 25/4/2005, Tổng thống Nga ông Putin nói: *"Tôi cho rằng, nhiệm vụ cơ bản về ý thức chính trị là phát triển nước Nga thành một quốc gia độc lập và dân chủ. Chúng ta thường xuyên hài lòng dùng những từ này, nhưng ý nghĩa sâu xa của tự do và độc lập, bình đẳng và pháp quyền, ý*

nghĩa thực tế của nó trong cuộc sống chưa thực sự được hiểu đúng nghĩa”.

Để hiểu hết ý nghĩa câu nói này của Tổng thống Putin, chúng ta phải tìm hiểu khái quát truyền thống lịch sử của nước Nga với vấn đề độc lập và dân chủ.

2. Truyền thống lịch sử nhà nước Nga

Tiến trình phát triển xã hội của mỗi quốc gia và dân tộc đều có những nét đặc thù mà nếu không tính đến chúng ta không thể có được những hiểu biết chính xác về nó. Nước Nga không phải là một ngoại lệ. Là một đất nước rộng lớn, có bề dày lịch sử, lại có vị trí địa lý nằm giữa phương Đông và phương Tây, giữa châu Âu và châu Á, bởi vậy trong lịch sử Nga không có khả năng xác định được con đường phát triển xã hội của mình phù hợp với truyền thống lâu đời. Nga thường chọn châu Âu làm hình mẫu để noi theo. Việc cải cách triệt để theo hình mẫu phương Tây là một quá trình khác hẳn so với việc hợp lý hoá dần dần ở các nước Tây Âu. Điều này biểu hiện rõ nét nhất trong lĩnh vực văn hoá pháp quyền. Trong khi ở phương Tây, việc củng cố trật tự pháp quyền phản ánh quá trình hình thành xã hội công dân và phát triển của nhận thức về quyền trong xã hội, thì ở Nga pháp quyền được sử dụng như một công cụ để hiện đại hoá bộ máy xã hội và huy động quần chúng. Với chức năng này luật pháp phục vụ cho việc tập trung hoá và thu tóm quyền lực, do đó nó không mang tính pháp quyền theo nghĩa “nhà nước pháp quyền”. Trong thời kỳ Piốt Đệ Nhất, người

dân Nga tuân thủ pháp luật vì sợ hãi chứ không phải vì lương tâm, vì vậy ở nước Nga trong lịch sử, pháp luật đã không trở thành tiêu chuẩn luân lý, hoặc là cơ sở đạo đức, và điều đó đã trở thành vật cản đáng kể trên con đường hình thành nền văn hoá pháp quyền.

Trong suốt thế kỷ XVIII, ở châu Âu chế độ chuyên chế đã thúc đẩy loại trừ tình trạng phân chia đẳng cấp và khuyến khích các đẳng cấp thấp vươn lên. Trong khi đó ở Nga thì hoàn toàn ngược lại, chế độ chỉ phục vụ cho sự tăng cường quyền lực quân chủ chuyên chế và càng ngày càng làm cho dân chúng trở nên vô quyền, trong khi ở phương Tây các cuộc cách mạng dân chủ diễn ra liên tục thì ở Nga có vẻ vẫn đang ổn định. Tuy nhiên, sự ổn định bề ngoài giữ được là nhờ sự đè nén bên trong.

Đến thế kỷ XIX những cuộc cải cách của Alêchxanđrơ Đệ Nhị chỉ mang tính nửa vời, không đụng chạm đến nền tảng của hệ thống chính trị, nhưng nó cũng đạt được một bước tiến đáng kể trong sự hình thành hệ thống pháp quyền ở Nga. Kết quả là lần đầu tiên những nguyên tắc nhận thức quyền dân chủ đã được đưa ra: Mọi người bình đẳng trước toà án, tính độc lập của toà án, tính công khai minh bạch của toà án, toà hội thẩm. Mặc dù vẫn còn nhiều tồn tại, nhưng đây là lần đầu tiên dân chúng được tiếp cận với khái niệm pháp quyền, hình dung được quyền lợi và trách nhiệm cá nhân. Luật pháp trở thành một bộ phận của đời sống chứ không còn là đặc tính dành riêng cho chính quyền. Trên thực tế, cuộc cải cách pháp quyền là một

trong những động lực chính thúc đẩy tự do hoá nhận thức, dẫn tới các cuộc cách mạng diễn ra năm 1905 và tháng hai năm 1917. Tuy nhiên nhận thức của người dân Nga về những cơ sở hình thức pháp quyền vẫn còn rất yếu, họ vẫn chỉ chú ý chủ yếu đến nội dung phúc lợi, họ cần đến chính quyền ở mức độ đủ để hướng nó phục vụ quyền lợi của các giai cấp xã hội khác.

Cách mạng tháng Mười thành công cùng với sự ra đời của Liên bang Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Xô viết, Hiến pháp năm 1924 và sau đó là năm 1936 đã quy định hệ thống các cơ quan quyền lực nhà nước Xô viết như sau: Đại hội Xô viết toàn Liên bang là cơ quan quyền lực nhà nước tối cao; Ban Chấp hành trung ương của Liên Xô do Đại hội Xô viết toàn Liên bang bầu ra gồm hai Viện – Viện Liên bang và Viện Dân tộc; Ban Chấp hành trung ương bầu ra Đoàn Chủ tịch. Bộ máy nhà nước của Liên bang Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Xô viết được tổ chức theo nguyên tắc tập quyền, không có sự phân chia quyền lực, tất cả quyền lực nhà nước tập trung vào trong tay Xô viết, mà đứng đầu là Đại hội Đại biểu Xô viết Liên bang.

Hình thức chính thể Xô viết phát triển thành nhà nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Xô viết theo quy định của Hiến pháp 1977 được gọi là một nhà nước toàn dân, có nhiệm vụ xây dựng cơ sở vật chất cho chủ nghĩa cộng sản, giai đoạn thứ hai của quá trình xây dựng một chế độ cộng sản. Nhưng đến cuối những năm 1980 đã diễn ra tình trạng quan liêu hoá dần dần trong bộ máy nhà nước, kéo

theo tệ tham nhũng ngày càng gia tăng trong bộ máy quản lý. Ngày càng nổi cộm hơn vấn đề cần thiết phải cải cách hệ thống chính trị của Liên bang Xô viết, vấn đề dân chủ hoá hệ thống đó. Trong các môn khoa học xã hội đã xuất hiện các thuật ngữ “nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa”, “xã hội công dân xã hội chủ nghĩa”.v.v...

3. Cải cách kinh tế xã hội trong thập kỷ 90

Năm 1991 Liên Xô tan rã. Từ năm 1992, Liên bang Nga bắt đầu tiến hành cải cách triệt để theo phương pháp “liệu pháp sốc”, bắt chước theo mô hình của Ba Lan. Từ nửa cuối những năm 1992, Chính phủ Liên bang Nga đã thông qua và phê chuẩn chương trình tư nhân hoá doanh nghiệp nhà nước (DNNN) và các doanh nghiệp địa phương (DNDP) nhằm thực hiện các mục tiêu cơ bản :

- Thu hút đầu tư ; Xây dựng nền kinh tế thị trường định hướng dựa trên sở hữu tư nhân;
- Tăng cường hiệu quả hoạt động của các doanh nghiệp;
- Phát triển kết cấu hạ tầng xã hội thông qua các khoản thu từ tư nhân hoá;
- Xây dựng nền kinh tế cạnh tranh phi độc quyền hoá;
- Thu hút đầu tư nước ngoài.

Chương trình tư nhân hoá DNNN gồm hai giai đoạn;

Giai đoạn 1: Công ty hoá các DNNN vừa và lớn thông qua các biện pháp bán (hoặc

giao) cổ phần cho người dân hoặc các chủ thể pháp lý phi nhà nước.

Giai đoạn 2: Trao cho toàn bộ (hoặc một bộ phận) người dân các phiếu tư nhân hoá đại diện cho một phần giá trị những tài sản được tư nhân hoá.

Để thực hiện chương trình này, Chính phủ Nga đã thành lập Ủy ban Phối hợp đặc biệt và các tiểu ban trực thuộc ở tất cả mọi lĩnh vực với chức năng hoạch định kế hoạch, lịch trình thực hiện. Bên cạnh đó các tổ chức đầu tư khác được phép hoạt động ở Nga đều có quyền đại diện cho người dân tham gia thu mua các cổ phiếu.

Năm 1995, Chính phủ Nga thông qua kế hoạch "vay nợ để mua cổ phần". Để thực hiện, Chính phủ đã thành lập các tập đoàn công nghệ - tài chính và cho phép cho tư nhân vay vốn để mua cổ phần của DNNN. Nhưng hình thức này đã tạo điều kiện cho việc tham nhũng và làm giàu bất chính của một bộ phận những người có chức, có quyền, dẫn tới một bộ phận tài sản của Nhà nước rơi vào "tay tư nhân- những nhà tư bản mới, các hiệp hội của họ, vào tay các doanh nghiệp nước ngoài". Để khắc phục tình trạng trên, tháng 7 năm 1997, Luật Tư nhân hoá được thông qua đã cấm các vụ đầu giá "vay nợ để mua cổ phần" và quy định Chính phủ khi thực hiện việc tư nhân hoá phải thoả thuận với Duma Quốc gia về vấn đề ngân sách. Vì vậy, cuối năm 1999 đầu năm 2000, Chính phủ đã tập trung vào tư nhân hoá các tập đoàn doanh nghiệp độc quyền lớn, nhất là

trong các lĩnh vực như: dầu mỏ, năng lượng, khí đốt, viễn thông, khai thác, và cả đường sắt dựa trên những nguyên tắc thị trường. Đồng thời Chính phủ cũng tích cực hoàn thiện môi trường pháp lý tạo điều kiện thuận lợi cho khu vực kinh tế tư nhân hoạt động.

Trong những năm thập kỷ 90, nhà nước Nga tập trung chủ yếu vào tự do hoá các hoạt động kinh tế, xoá bỏ hệ thống chỉ huy phân bổ nguồn lực, theo đó giá cả được tự do hoá, tình trạng độc quyền hoạt động ngoại thương của nhà nước bị xoá bỏ, tự do trao đổi ngoại tệ, xây dựng hệ thống ngân hàng hai cấp bậc. Chương trình tư nhân hoá được thực hiện ồ ạt, theo đánh giá các nhà máy, các khu mỏ bị bán rẻ cho một nhóm người cơ hội. Bên cạnh đó, việc xây dựng và áp dụng luật pháp điều tiết theo cơ chế thị trường cũng bắt đầu được tiến hành. Nhưng do việc cải tổ cơ chế kinh tế vĩ mô được tiến hành trong thời hạn cực kỳ gấp rút, phá vỡ những quan hệ kinh tế từng tồn tại qua nhiều thập kỷ, thành phần kinh tế nhà nước bị suy giảm nghiêm trọng trong khi khu vực kinh tế tư nhân hình thành chậm chạp và còn yếu kém và nhiều nguyên nhân khác nữa, đã dẫn tới tình trạng sản xuất bị đình đốn.

Hậu quả là trong nền kinh tế Nga, mâu thuẫn giữa nhu cầu ngày càng tăng và năng xuất lao động ngày càng thấp. Nhà nước ngày càng ít khả năng cứu trợ xã hội, dẫn tới mức sống của dân chúng bị suy giảm nhanh chóng, ảnh hưởng đến nhận thức của họ về một nền kinh tế thị trường đang bắt đầu hình thành.

4. Cải cách thể chế dân chủ Liên bang Nga

Mâu thuẫn giữa những giá trị truyền thống và những giá trị thị trường mới trong xã hội Nga ngày càng tăng. Ngoài ra, một vấn đề cần phải tính đến là trong lịch sử lâu dài của mình, trong ý thức xã hội Nga đã hình thành một quan niệm cứng nhắc, theo đó nhà nước thực hiện vai trò là người cầm cân nảy mực đối với toàn xã hội và với từng công dân. Do đó, khi cơ quan nhà nước trở nên rệu rã, đánh mất những chức năng quyền lực cứng rắn và đánh mất niềm tin của công dân thì nhận thức của mọi người bị rạn nứt nghiêm trọng: họ chưa sẵn sàng tự chủ, hoặc chưa thể, hoặc không muốn. Từ đó họ có cảm giác bị bỏ rơi, bị quên lãng. Ý thức được điều này, ngay từ khi lên nắm quyền năm 2000, Chính phủ Nga đứng đầu là Tổng thống V. Putin tập trung mạnh vào củng cố bộ máy quản lý nhà nước, ổn định hoá nền kinh tế và tài chính. Năm 2000, chương trình cải cách kinh tế toàn diện được ban hành, theo đó cải cách được tiến hành thận trọng hơn theo hướng tăng cường vai trò điều tiết kinh tế vĩ mô của nhà nước, duy trì sự ổn định chính trị để phát triển kinh tế, nhằm thực hiện mục tiêu tăng cường tiềm lực mọi mặt của đất nước, nâng cao đời sống của nhân dân cùng với việc xác định ưu tiên ổn định kinh tế, phấn đấu đưa nước Nga ra nhập WTO vào cuối năm 2005. Nga thực hiện chương trình cải cách toàn diện, đồng thời trên nhiều phạm vi, nhiều lĩnh vực khác nhau. Chương trình bao gồm hai nội dung

chính: Cải cách kinh tế và cải cách cơ cấu tổ chức của nhà nước. Song vấn đề cải cách cơ cấu tổ chức nhà nước lại gặp phải những khó khăn do liên quan đến việc nâng cao quyền lực của chính quyền trung ương, việc giải quyết mối quan hệ giữa chính quyền trung ương và chính quyền địa phương, giữa Chính phủ và Duma quốc gia, trong đó có sự liên quan tới lợi ích cá nhân của nhiều công chức trong hệ thống chính quyền Nhà nước.

Theo Hiến pháp mới năm 1997, Tổng thống có quyền hạn to lớn: là người đứng đầu nhà nước, người bảo hộ hiến pháp, xác định những phương hướng cơ bản của chính sách đối nội cũng như đối ngoại, Tổng thống thành lập và lãnh đạo Uỷ ban An ninh quốc gia, là tổng chỉ huy tối cao các lực lượng vũ trang Liên bang Nga. Phạm vi quyền hạn của Tổng thống lớn đến mức, trên thực tế bao trùm cả ba nhánh quyền lực cơ bản: lập pháp, hành pháp và tư pháp. Điều này cho phép Tổng thống Putin phối hợp hoạt động và quan hệ qua lại giữa các cơ quan quyền lực cao nhất. Để khắc phục sự chia rẽ giữa trung ương và địa phương, và sự bất tuân lệnh của chính quyền địa phương, ngay sau khi nhậm chức vào tháng 5 năm 2000, quyết định hành chính đầu tiên của Tổng thống Putin là thiết lập một hệ thống quyền lực theo chiều dọc. Ông thành lập 7 vùng lãnh thổ và cử 7 vị đại diện cho Tổng thống phụ trách các khu vực này.

Từ năm 2002 đến nay, Chính phủ Nga đã đặt ra nhiều chương trình cải cách mới, nhưng vẫn chỉ giới hạn ở cấp Liên bang,

trong khi mọi vấn đề nghiêm trọng đều diễn ra ở các cấp dưới Liên bang. Trước những thách thức vô cùng lớn trong quá trình cải cách mà nhà nước Nga phải đối mặt thì cải cách hành chính nhà nước ở Nga có tầm quan trọng đặc biệt. "Cải cách hành chính có ý nghĩa sống còn đối với sự thành công của các cải cách kinh tế và xã hội của Liên bang Nga", đó là khẳng định của Tổng thống V. Putin trong một bài phát biểu trước Đuma Quốc gia ngày 18-04-2005. Trong bản "Kế hoạch hoạt động của Chính phủ Nga giai đoạn 2005 – 2008" nêu rõ: "Cải cách hành chính phải đem lại kết quả là sự phân chia thẩm quyền của các cơ quan chính quyền nhà nước phải rõ ràng, minh bạch. Để thực hiện được điều đó, Chính phủ Liên bang phải thực hiện quyết định loại bỏ những chức năng dư thừa của Nhà nước, sử dụng những quy chế kiểu mẫu, thiết lập trật tự cho các mối quan hệ giữa các bộ, cũng như các thể chế hành chính của các cơ quan chính quyền Liên bang, các cơ quan chủ thể chính quyền Liên bang. Trong những năm tới, Nga sẽ đưa các quy chế hành chính lên mạng để cho mọi công dân có thể tiếp cận nhanh chóng

Trong cải cách hành chính cần phải thiết lập tiêu chuẩn cho việc thành lập, hoạt động và loại bỏ các cơ quan chính quyền trên các vùng lãnh thổ, giảm bớt số lượng cơ quan và số công chức. Đồng thời chính phủ Liên bang với quyền hạn của mình sẽ đề cử các tổ chức Liên bang chính quyền hành pháp và các cơ quan hành pháp của các chủ thể Liên bang Nga tại các vùng lãnh thổ"...

Việc không thể tập trung các nguồn lực quản lý nhà nước đang cản trở quá trình thực hiện những dự án lớn có quy mô quốc gia. Theo Tổng thống Putin, nước Nga cần phải xây dựng một nhà nước hoạt động hiệu quả và cần phải sáp nhập các chủ thể Liên bang. Trong Thông điệp Liên bang ngày 25/4/2005, ông coi việc sáp nhập các chủ thể Liên bang "là xu hướng tích cực". Ông nói: "**Điều quan trọng là đừng biến quá trình sáp nhập đó thành một cuộc vận động chính trị mới, các chủ thể sáp nhập với nhau không vì mục đích tự thân, mà nhằm tối ưu hoá hệ thống quản lý, để thực thi chính sách kinh tế xã hội hiệu quả hơn và rút cuộc nhằm nâng cao đời sống con người. Quá trình sáp nhập các chủ thể Liên bang là một công việc phức tạp, nhưng nếu làm khác đi thì ở một số trường hợp... chúng ta không thể tập trung nguồn lực dự trữ của nhà nước để quản lý một lãnh thổ quá lớn và đa dạng**".

Trong thời gian trước mắt, công cuộc cải cách hành chính của Liên bang Nga còn phải đối mặt với rất nhiều thách thức do thiếu sự đồng thuận trong toàn xã hội, thiếu đội ngũ chuyên gia trong các lĩnh vực cải cách quan trọng, nạn tham nhũng ăn sâu trong toàn bộ hệ thống quản lý từ trung ương đến địa phương, đội ngũ công chức vẫn còn bị ảnh hưởng bởi truyền thống quan liêu do lịch sử để lại và một vấn đề nan giải cũng giống như Việt Nam là đội ngũ cán bộ công chức ăn lương nhà nước ngày càng đông, trong khi hiệu quả làm việc rất thấp. Để giải quyết

những vấn đề nan giải này, Chính phủ Nga cần một chiến lược dài hạn và tổng thể, trong khoảng 10 đến 15 năm, nội dung chính của chiến lược này là:

- Tiếp tục phát triển kinh tế thị trường đồng thời tăng cường điều tiết vĩ mô của Nhà nước nhằm khắc phục tình trạng vô chính phủ trong phát triển kinh tế – xã hội, tuân thủ theo nguyên tắc “nhà nước ở mức cần thiết” và “tự do ở mức cần thiết”;

- Tự do hoá kinh doanh, ổn định thu nhập cho người dân, thu hút nguồn vốn của toàn dân vào đầu tư phát triển kinh tế;

- Thực hiện chính sách công nghiệp: trong đó tập trung vào các ngành áp dụng công nghệ cao, các ngành công nghiệp mà Nga chiếm ưu thế như: công nghiệp quân sự, hàng không vũ trụ, năng lượng, sản xuất phần mềm tin học, giao thông vận tải;

- Hiện đại hoá khu vực sản xuất nông nghiệp theo hướng kết hợp hữu cơ giữa các biện pháp điều tiết của nhà nước với cải cách thị trường nông thôn, cải cách chế độ sở hữu đất đai;

- Tập trung nguồn vốn đầu tư hỗ trợ phát triển khu vực sản xuất hàng tiêu dùng trong nước và xuất khẩu;

- Thiết lập một hệ thống tài chính tiền tệ có hiệu quả theo hướng thực hiện ngân sách tối ưu, duy trì lạm phát thấp và điều tiết tỷ giá hối đoái, ổn định hoá đồng nội tệ. Cùng cố, thiết lập các thị trường tài chính và chứng

khoán để trở thành thị trường vốn quan trọng cho nền kinh tế;

- Giải quyết các vấn đề xã hội như chống tham nhũng; cải cách tiền lương, nâng cao thu nhập cho người lao động, hỗ trợ cho các ngành giáo dục văn hoá, y tế...;

- Cải cách hệ thống thuế theo hướng đơn giản, hiệu quả, bình đẳng. Hình thành danh mục thuế, phí trên cơ sở giảm số lượng các sắc thuế, phí theo mục đích, áp dụng phương pháp tính thuế thống nhất đối với toàn bộ các loại thuế làm cho hệ thống thuế ổn định hơn do tăng độ tin cậy của các đối tượng chịu thuế vào các nghĩa vụ của họ trên cơ sở dài hạn.

5. Nhận xét

Chương trình cải cách dài hạn của Chính phủ Nga, đứng đầu là Tổng thống Putin sẽ có những thuận lợi và không ít khó khăn. *Thuận lợi*: Giá dầu mỏ đang ở mức cao; Tăng trưởng kinh tế mấy năm gần đây tuy không phải quá cao nhưng tương đối ổn định; Sự đồng thuận trong chính quyền đã có những tiến bộ; Sự ủng hộ của nhân dân trong thời gian vừa qua có giảm đi (do sai lầm trong chính sách đối với người hưởng lương hưu), nhưng vẫn tương đối cao; Mức sống của nhân dân đang được cải thiện. *Khó khăn*: Hệ thống quản lý nhà nước vẫn còn kém hiệu quả; Quốc nạn quan liêu, tham nhũng, hoạt động tội phạm có tổ chức vẫn còn ở mức cao; Vấn đề ly khai vẫn chưa có bài thuốc giải; Nhận thức của người dân về tự do, dân chủ vẫn còn thấp; Sự đồng thuận trong nội bộ chính quyền vẫn chưa cao; Vấn đề cải cách thể chế

dân chủ ở Nga vẫn còn bị một số ý kiến trong và ngoài nước chỉ trích là đi ngược với xu thế dân chủ. Nhưng với những bài học từ lịch sử của nước Nga thì đây là những bước đi cần thiết để đưa nước Nga trở thành một quốc gia dân chủ thực sự, mà trong đó quyền sống, quyền mưu cầu hạnh phúc, quyền tự do cá nhân của mỗi con người được đặt lên hàng đầu. Đối với nước Nga, mô hình thể chế dân chủ ở các nước phương Tây vẫn là tấm gương để Nga noi theo, nhưng trong bối cảnh đất nước hiện nay, nước Nga cần tìm cho mình một con đường riêng, có tự do và dân chủ thực sự cho người dân.

Để kết thúc bài này, xin trích dẫn lời của Tổng thống Putin nói về cải cách thể chế dân chủ ở Nga trong thông điệp Liên bang ngày 25 tháng 4 năm 2005: *“Nga – là một đất nước lựa chọn nền dân chủ theo ý nguyện của nhân dân, nước Nga tự mình đứng trên con đường đó và tuân thủ toàn bộ những tiêu chí dân chủ phổ biến. Từ các bài học lịch sử, địa - chính trị và tính đặc thù của mình, nước Nga sẽ tự mình giải quyết để làm sao đảm bảo hiện thực hoá các nguyên tắc tự do và dân chủ. Cũng như chủ quyền lãnh thổ, Nga có khả năng tự xác định cho mình thời hạn và điều kiện đi trên con đường đó.*

Ngoài ra sự phát triển dân chủ ở Nga chỉ có thể bằng con đường hợp pháp. Mọi phương pháp phi pháp nhằm đấu tranh vì lợi ích dân tộc, tôn giáo và những lợi ích khác đều đi ngược lại các nguyên tắc dân chủ. Nhà nước sẽ có biện pháp hợp

pháp, nhưng kiên quyết để xử lý chúng. Chúng ta cần những cơ quan bảo vệ pháp luật mà hoạt động của chúng được người dân lượng thiện tự hào. Những ai đặt cho mình nhiệm vụ chính để kiếm lời cá nhân, chứ không phải để bảo vệ luật pháp, đều không có chỗ đứng trong cơ quan bảo vệ luật pháp...

Nhân dân ta đã chiến đấu chống lại ách nô lệ, chiến đấu vì quyền sống trên mảnh đất của mình, vì quyền nói ngôn ngữ dân tộc mình, chúng ta có quốc gia, nền văn hoá và truyền thống của mình. Nhân dân ta đã chiến đấu vì chính nghĩa và tự do. Nhân dân ta có quyền tự phát triển để đưa tổ quốc đi đến tương lai”

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Chương trình phát triển kinh tế xã hội Liên bang Nga viễn cảnh trung hạn (2003-2005). (Bản tiếng Nga)
2. Phương hướng hoạt động chủ yếu của chính phủ Liên bang Nga giai đoạn từ 2004 đến 2008. (Bản tiếng Nga.)
3. Thông điệp Liên bang của Tổng thống Putin đọc trước hai Viện Quốc hội ngày 25 tháng 4 năm 2005. (Bản tiếng Nga).
4. Hiến pháp Liên bang Nga 1997. (bản tiếng Nga).
5. Đinh Văn Ân, Võ Trí Thành: *Thể chế – cải cách, thể chế và phát triển*, NXB thống kê, Hà Nội - 2002.
6. *Thể chế chính trị thế giới đương đại*, NXB Chính trị quốc gia – Hà Nội. 2003.